

Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişki

The Relationship Between Nursing Students Attitudes Towards Gender Roles and Care Behaviors

İlknur GÖKŞİN^a, Saadet ERZİNCANLI^a

^aAksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Aksaray, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı türdeki araştırmanın örneklemini 298 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, “Kişisel Bilgi Formu”, “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” ve “Bakım Değerlendirme Ölçeği (BDÖ)” ile toplanmıştır. **Bulgular:** Kız öğrencilerin yaş ortalamasının 20,6±1,6 yıl, erkek öğrencilerin yaş ortalamasının 21,1±2 yıl olduğu; %66,8’inin kız, %33,2’sinin erkek olduğu, öğrencilerin %52,4’ünün mesleği iş bulma garantisi nedeni ile seçtiği, %69,5’inin ise bölüme isteyerek geldiği belirlenmiştir. Öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması 107,8±12,8, BDÖ puan ortalaması 5,2±0,8 olarak saptanmıştır. TCRTÖ’nin; “Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutu ile BDÖ toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde, evlilikte cinsiyet ve geleneksel cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları ile BDÖ toplam puan ortalaması arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. **Sonuç:** Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eşitlikçi yönde, bakım davranışları algılamalarının ise iyi düzeyde olduğu, bakım davranışları ile evlilikte cinsiyet ve geleneksel cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasında negatif yönde, eşitlikçi cinsiyet rolü ile pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: To evaluate the relationship between nursing students’ attitudes towards gender roles and care behaviors. **Material and Methods:** The sample of the descriptive study consisted of 298 nursing students. The data were collected using “Personal Information Form”, “Gender Roles Attitude Scale (GRAS)” and “Caring Assessment Questionnaire (Care-Q)”. **Results:** The mean age of the female students was 20.6±1.6 years, the mean age of the male students was 21.1±2 years; it was determined that 66.8% were girls, 33.2% were boys, 52.4% of the students chose the profession because of the job finding guarantee and 69.5% of the students came to the department willingly. The mean score of GRAS of the students was 107.8±12.8 and the mean score of Care-Q was 5.2±0.8. A positive and low level correlation was determined between the “Egalitarian Gender Role” subscale and the total score average of Care-Q, there was a negative and low level significant correlation between “Marriage Gender Role” and “Traditional Gender Role” subscales point average and Care-Q total score average. **Conclusion:** It was determined that the attitudes of the students towards gender roles were in an egalitarian way and their perception of caring behaviors was at a good level. There was a negative relationship between caring behaviors and attitudes towards marriage gender role and traditional gender roles in, and there was a positive relationship with the egalitarian gender role.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet; tutum; bakım; davranış; hemşirelik öğrencileri

Keywords: Gender; attitude; care; behavior; nursing students

Cinsiyet; bireyin kadın veya erkek kavramıyla ortaya koyduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik farklılıkların dışında, toplumun kadın ve erkeğe yönelik bakış açısı ile ilgilidir.^{1,2} Bu kavramın içinde barındırdığı diğer bir kavram da cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun kadın ve erkeğe ilişkin kabul

edilen rollerini ifade etmektedir.^{3,4} Kadınlar ve erkekler, doğdukları günden itibaren yetiştirilmeleri esnasında toplumsal cinsiyete dayalı rollerini öğrenmektedir.⁵ Toplumdaki cinsiyet rollerine bakıldığında; kadının daha çok ev içinde olup, iş hayatında pasif olması gibi eşitlikçi olmayan rolleri; erkeğin ise daha çok ev dışı alanda aktif olduğu, evin reisi olma

Correspondence: İlknur GÖKŞİN
Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Aksaray, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: ilknurgoksin@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 17 Apr 2019

Received in revised form: 21 Oct 2019

Accepted: 30 Oct 2019

Available online: 19 Nov 2019

2146-8893 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

gibi geleneksel rolleri üstlendiği görülmektedir. Eşitlikçi roller ise kadın ve erkeğin tüm alanlarda sorumlulukları eşit olarak üstlenmesi olarak ifade edilmektedir.^{6,7} Toplumu oluşturan bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının şekillenmesinde aile, eğitim düzeyi, cinsiyet gibi bireysel ve sosyal faktörler rol oynamaktadır.⁸

Bakım, birey, aile ve toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesinde önemli bir olgu olup, hemşirelik mesleğinin özünü oluşturur. Watson bakımı; fiziksel, sosyal boyutlarda gelişen, hemşire-hasta etkileşimi sonucu oluşan bir süreç olarak tanımlanmış ve hemşirenin bakım sürecinde insan onurunun korunması, geliştirilmesi sorumluluğu bulunduğunu vurgulamıştır.⁹ Bakımı profesyonel hemşireliğin özü olarak yorumlayan hemşireliğin; insan, çevre, sağlık ve hastalık kavramlarından sonraki en önemli temel kavramı olduğunu ifade eden Watson, hemşirelik bakımının, bakım davranışlarının kullanılması ve bu davranışların hastalar tarafından algılanmasıyla etkili olabileceğini belirtmiştir.^{10,11} Bakım davranışları; dikkatli dinleme, göz teması kurma, dürüstlük, dokunma, duyarlılık, saygılı olma, sözel güvenceler sunma, duygusal olarak açık ve ulaşılabilir olma, birey merkezli olma, bilgi verme, kültürel farklılıkları dikkate alma şeklinde belirlenmiştir.¹²

Hemşirelik bakımı; hemşirelerin ekonomik, sosyal, kurumsal, mesleki ve bireysel özellikleri gibi pek çok faktörden etkilenmektedir.¹³ Bakımın temelinde inanç, anlayış, değer ve tutumlar vardır.¹⁴⁻¹⁷ Tutum; bireyin nesnelere, insanlara, fikirlere, yerlere ve olaylara karşı olumlu ya da olumsuz gerçekleşen duygusal eğilimi, değerler ise davranışa rehberlik eden, bireyin kendini adadığı idealler ve inançlar olarak tanımlanmaktadır. Bireysel değerler dürüstlük, doğruluk, iyilik, demokrasi, dayanışma, iyi niyet, dostluk, hoşgörü, sabır, sevgi, aile, ırkçılık, kültür, yurtseverlik ve özgürlük olarak tanımlanırken; hemşireliğin mesleki değerleri ise yararlılık, adalet, doğruluk, estetik, eşitlik, özgürlük, özgeçicilik (alturizm), insan onuru, gizlilik, adalet, karar vermede özerklik, bakımda hassasiyet ve doğruluk, bağlılık, insan ilişkisi, sempati, dürüstlük, bireysel ve mesleki yeterlilik, bütünlük, fedakârlık olarak tanımlanmıştır.¹⁸⁻²⁰

Yapılan çalışmalar, bireylerin değer ve tutumlarının davranışlarını etkilediğini göstermektedir.^{13,21-23} Aynı şekilde, hemşirelerin algıladığı profesyonel değerler de verdikleri sağlık bakımının kalitesini etkilemektedir. Bireysel ve mesleki değerler ile bakım kavramı arasındaki ilişkinin vurgulandığı “Profesyonel Hemşirelik Değerleri Modeli”nde hemşirelerin bireysel değerlerinin ve meslekleriyle ilişkili algıladıkları profesyonel değerlerinin verdikleri sağlık bakımının kalitesini etkileyeceği belirtilmiştir.²³ Bu nedenle, geleceğin meslek üyesi olmaya aday olan hemşirelik öğrencilerinin de bireysel ve mesleki değerlerinin bilincinde olmasının, bireye verecekleri bakımın kalitesini olumlu yönde etkileyeceği açıktır. Ayrıca, hemşirelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutuma sahip olup olmadığının belirlenmesinin, bakım verecekleri bireylere eşitlikçi bakış açısıyla hizmet vermelerinin sağlanmasında ve bu tutumlarının bakım davranışlarına etkisinin olup olmadığının belirlenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Hemşirelik mesleğine adım atacak olan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını belirlemenin, hemşirelik eğitiminin içeriğinin toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi bakış açısı oluşturacak biçimde düzenlenebilmesine de yarar sağlayacağı öngörülmektedir. Literatürde, üniversite öğrencilerinin hemşirelik bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumunun belirlenmesine yönelik ve hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarını belirlemeye yönelik çalışmalar olmasına rağmen, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmaya rastlanamamıştır.^{6,17,24-30-35}

Toplumun kadın ve erkeğe yüklediği rollerin, hemşirelik öğrencileri için taşıdığı anlamın araştırılması, öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi ve bakım verecekleri bireylere olan davranışlarına etkisinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle araştırmada, üniversitede lisans eğitimi alan hemşirelik öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Tanımlayıcı tipteki araştırmanın evrenini, Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 402 hemşirelik bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Evrenden örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmanın uygulama günlerinde okulda olan ve araştırma ile ilgili olarak bilgilendirildikten sonra araştırmaya katılmayı kabul eden 298 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Evrenin %74'üne ulaşılmıştır. Veriler, öğrencilerinden anket yöntemi ile toplanmıştır. Anket formları, 2 Mayıs 2018-25 Mayıs 2018 tarihleri arasında dağıtılmış ve yaklaşık 15 dk'da tamamlanmıştır. Verilerin toplanmasında kullanılan araçlardan; kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanan öğrencilerin sosyodemografik ve aile özelliklerini, hemşirelik mesleğini seçme nedenlerini ve bölüme isteyerek gelip gelmeme durumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmuştur.^{17,36,37}

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarını değerlendirmek amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu'nun 2011 yılında geliştirdiği 38 maddeden oluşan ve 0-5 arası puanlanan 5'li likert tipi ölçme aracıdır. Ölçeğin 5 alt boyutu; eşitlikçi cinsiyet, kadın cinsiyet, evlilikte cinsiyet, geleneksel cinsiyet ve erkek cinsiyet rolleridir. Ölçekten en yüksek "190", en düşük "38" puan alınmaktadır. Ölçekten alınan en yüksek puan, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi; en düşük puan ise geleneksel bir tutuma sahip olduğunu ifade etmektedir. TCRTÖ'nün Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak belirlenmiştir.³ Bu çalışmada, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,72 olarak saptanmıştır.

Bakım Değerlendirme Ölçeği (BDÖ), Larson tarafından 1981 yılında geliştirilen, hemşirelik literatüründeki ilk nicel bakım değerlendirme aracıdır.³⁸ Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirliği Eskimez ve Acaroğlu tarafından yapılmıştır. Ölçek, bakım davranışlarını belirlemeye yönelik 50 maddeden oluşmuştur ve 1-7 arası puanlanan likert tipi ölçme aracıdır. Ölçeğin alt boyutları; ulaşılabilirlik, açıklamalar ve olanaklar, konfor, beklentiler, güven verici iletişim, gözlemler ve izlemlerdir. Ölçekten en düşük "50", en yüksek "350" puan alınmaktadır. Toplam ölçek puanı ise ham puanların madde sayısına bölünmesiyle elde

edilmektedir. Ölçekten alınan puanın artması, bireylerin bakım davranışlarını uygulama sıklıklarının ve bakımı algılamalarının olumlu yönde arttığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,97 olarak saptanmıştır.³⁹ Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,96 olarak belirlenmiştir.

Araştırma verileri, SPSS 23.0 ile değerlendirilmiştir. Araştırmada; sayı, yüzde, aritmetik ortalama ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk Kolmogorov-Smirnov analizi kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı kurumdan (91350869-605) ve İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (2018/88) yazılı izin alınmıştır. Araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra örnekleme dâhil olmayı kabul eden öğrencilerden sözel izin alınmıştır. Araştırma, Helsinki Bildirgesi'nde belirtilen ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya dâhil edilen kız öğrencilerin yaş ortalaması 20,6±1,6 yıl, erkek öğrencilerin ise 21,1±2 yıl'dır. Öğrencilerin %66,8'inin kız, %33,2'sinin erkek olduğu, %29,5'inin 1. sınıfta okuduğu, %88,9'unun çekirdek aileye sahip olduğu saptandı. Öğrencilerin %52,4'ünün mesleği iş bulma garantisi nedeni ile seçtiği, %69,5'inin ise bölüme isteyerek geldiği belirlendi (Tablo 1).

Öğrencilerin TCRÖ'den elde edilen toplam puan ortalaması 107,8±12,8 (min=81, maks=161) olarak saptandı. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları; "Eşitlikçi cinsiyet rolü" 35,3±4,7, "Kadın cinsiyet rolü" 24,7±3,4, "Evlilikte cinsiyet rolü" 14,9±4,2, "Geleneksel cinsiyet rolü" 20,6±6,3, "Erkek cinsiyet rolü" 12,0±4,4 olarak belirlendi.

Öğrencilerin BDÖ toplam madde puan ortalaması 5,2±0,8 olarak, ölçeğin alt boyut puan ortalamaları; "Konfor" 5,4±1,1, "Güven verici iletişim" 5,2±1,0, "Ulaşılabilirlik" 5,3±0,9, "Açıklamalar ve olanaklar" 5,1±1,1, "Gözlemler ve izlemler" 5,8±1,0, "Beklentiler" 4,7±1,4 olarak bulundu.

Tablo 2'de öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması ile BDÖ puan ortalaması arasında anlamlı ilişki olmadığı saptandı (p=0,127).

TABLO 1: Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n=298).		
Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kız	199	66,8
Erkek	99	33,2
(Kız yaş ort.= 20,6±1,6) (Erkek yaş ort.= 21,1±2,0)		
Sınıf		
1. sınıf	88	29,5
2. sınıf	69	23,2
3. sınıf	70	23,5
4. sınıf	71	23,8
Aile tipi		
Çekirdek aile	265	88,9
Geniş aile	29	9,8
Bölünmüş aile	4	1,3
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni		
Sevme	102	34,2
Aile isteği	40	13,4
İş bulma garantisi	156	52,4
Bölüme isteyerek gelme durumu		
Evet	207	69,5
Hayır	91	30,5

Öğrencilerin TCRTÖ ve BDÖ alt boyut puan ortalamaları arasında yapılan analizde, TCRTÖ'nün "Eşitlikçi cinsiyet rolü" boyutu ile BDÖ'nün "Ulaşılabilirlik" (p=0,000), "Açıklamalar ve olanaklar" (p=0,035), "Konfor" (p=0,011), "Güven verici iletişim" (p=0,000), "Gözlemler ve izlemler" (p=0,000) boyutları ve BDÖ toplam puan ortalaması arasında (p=0,000) pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki bulundu.

Öğrencilerin TCRTÖ alt boyutu olan "Kadın cinsiyet rolü" puan ortalaması ile BDÖ'nün toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlendi (p>0,05).

Öğrencilerin TCRTÖ alt boyutu olan "Evlilikte cinsiyet rolü" puan ortalaması ile BDÖ'nün alt boyutları olan "Ulaşılabilirlik" (p=0,000), "Güven verici iletişim" (p=0,001), "Gözlemler ve izlemler" (p=0,000) boyutları ve BDÖ toplam puan ortalaması arasında (p=0,003) negatif yönde ve düşük düzeyde, "Konfor" alt boyutu ile (p=0,024) pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki saptandı.

TABLO 2: Öğrencilerin TCRTÖ ve BDÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki (n=298).

TCRTÖ alt boyutları	Ulaşılabilirlik			Açıklamalar ve olanaklar			Konfor			Beklentiler			Güven verici iletişim			Gözlemler ve izlemler			Toplam		
	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	r*	p	
Eşitlikçi cinsiyet rolü	0,219	0,000	0,122	0,035	0,146	0,011	0,054	0,355	0,237	0,000	0,263	0,000	0,216	0,000	0,263	0,000	0,216	0,000	0,216	0,000	
Kadın cinsiyet rolü	-0,088	0,128	-0,022	0,711	-0,007	0,899	-0,076	0,189	-0,001	0,985	-0,023	0,688	-0,042	0,475	-0,023	0,688	-0,042	0,475	-0,042	0,475	
Evlilikte cinsiyet rolü	-0,239	0,000	-0,053	0,362	0,131	0,024	-0,012	0,835	-0,197	0,001	-0,239	0,000	-0,174	0,003	-0,239	0,000	-0,174	0,003	-0,174	0,003	
Geleneksel cinsiyet rolü	-0,180	0,002	-0,011	0,845	-0,066	0,254	-0,062	0,284	-0,144	0,013	-0,195	0,001	-0,127	0,028	-0,195	0,001	-0,127	0,028	-0,127	0,028	
Erkek cinsiyet rolü	-0,151	0,009	0,010	0,867	-0,093	0,109	0,016	0,786	-0,137	0,018	-0,212	0,000	-0,107	0,064	-0,212	0,000	-0,107	0,064	-0,107	0,064	
Toplam	-0,163	0,005	0,020	0,730	-0,056	0,334	-0,029	0,613	-0,096	0,097	-0,158	0,006	-0,089	0,127	-0,158	0,006	-0,089	0,127	-0,089	0,127	

*Korelasyon kat sayısı.

TCRTÖ: Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği. BDÖ: Bakım Değerlendirme Ölçeği.

Öğrencilerin TCRTÖ alt boyutu olan “Geleneksel cinsiyet rolü” puan ortalaması ile BDÖ’nün alt boyutları olan “Ulaşılabilirlik” ($p=0,002$), “Güven verici iletişim” ($p=0,013$), “Gözlemler ve izlemler” ($p=0,001$) boyutları ve BDÖ toplam puan ortalaması arasında ($p=0,028$) negatif yönde ve düşük düzeyde ilişki bulundu.

Öğrencilerin TCRTÖ alt boyutu olan “Erkek cinsiyet rolü” puan ortalaması ile BDÖ’nün alt boyutları olan “Ulaşılabilirlik” ($p=0,009$), “Güven verici iletişim” ($p=0,018$), “Gözlemler ve izlemler” ($p=0,000$) boyutları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki belirlendi.

TARTIŞMA

Mezun olduklarında toplumda en fazla değişimi yaratabilecek olan üniversite öğrencisi gençlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geleneksel bakış açılarının değiştirilmesi, eşitlikçi bakış açısı kazanmalarını sağlamak için ilk olarak toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının belirlenmesi önemlidir.^{3,36,40} Araştırma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortalaması $107,8 \pm 12,8$ olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu görülmektedir. Benzer olarak, literatürdeki bir çalışmada, sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin eşitlikçi bir tutum sergilediği belirlenmiştir.²⁶ Hemşirelik ve ebellek bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumunun belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda, öğrencilerin tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu ve aldıkları lisans eğitiminin eşitlikçi tutuma olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.^{31,32} Yıldız ve ark.nın yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin eşitlikçi bir tutumda olmasının, üniversite hayatında kazandıkları bilgi ve deneyimlerin, toplumsal cinsiyet konusunda daha duyarlı bireyler olmalarına katkı sağlamasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.²⁷ Bu çalışmalar, araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Hemşirelik; birey, aile ve toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesinde önemli rolü olan, özünde bakım eylemini barındıran bir meslektir.^{15,37,41-44} Leininger, hemşireliğin, değer-inanç sistemini içinde barındıran bir meslek olduğunu ve bakımın hemşirelik uygulamalarının temelini oluşturduğunu ifade etmiştir.¹³ Bu nedenle, hemşirelik mesleğinin adayları olan

öğrencilerin, bakım rolünü etkin ve yeterli bir şekilde yerine getirebilmeleri için mesleki değerlerin kazandırılması ve bunun sonucunda profesyonel bakım davranışları geliştirmeleri oldukça önemlidir.^{45,46}

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin BDÖ toplam puan ortalaması $5,2 \pm 0,8$ olarak saptanmıştır. Öğrencilerin BDÖ puan ortalamasının yüksek olduğu, bakım davranışlarının uygulama sıklığının ve bakım algılarının olumlu yönde arttığı görülmektedir. Mlinar, hemşirelerin iyi hemşirelik bakımı sağlamak için nasıl davranması gerektiğini gösteren bakım davranışındaki temel tutumu, her zaman hastalara yardım etmek, acılarını ve sıkıntılarını hafifletmek olarak tanımlamış ve araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışı algılarının olumlu olduğunu belirlemiştir.³³ Birimoğlu ve Ayaz’ın çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışları algılarının iyi düzeyde olduğu bildirilmiştir.¹⁷ Hemşirelik bölümü öğrencilerinin bakım davranışları algısının iyi düzeyde belirlenmesi, temel amacı bakım olan hemşirelik mesleğine mensup olacak öğrencilerin bakımının kalitesini yükselteceklerini ve hemşireliğin gerektirdiği rol ve işlevleri uygun şekilde yapacaklarını düşündürmektedir.

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan analiz sonucunda, bu tutumlar ile bakım davranışları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak, TCRTÖ alt boyutları ve BDÖ toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, TCRTÖ’nün “Eşitlikçi cinsiyet rolü” ile BDÖ toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Öğrencilerin; kadın ve erkeğin günlük yaşamdaki rol ve sorumluluklarını eşit olarak paylaşmalarını ifade eden eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortalaması arttıkça, bakım davranışları puan ortalamasının da arttığı belirlenmiştir. Bu sonuç, eşitlikçi cinsiyet rolünü benimseyen öğrencilerin bakım davranışı algılarının olumlu yönde arttığını düşündürmektedir.

Araştırmada, TCRTÖ’nün evlilikte cinsiyet ve geleneksel cinsiyet rolleri alt boyut puan ortalaması ile BDÖ toplam puan ortalaması arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Evlilikte cinsiyet ve geleneksel cinsiyet rolü puan orta-

laması arttıkça bakım davranışları puan ortalamasının azaldığı belirlenmiştir. Toplumun kadına ve erkeğe evlilik hayatında ve günlük yaşamda yüklediği rol ve sorumlulukları ifade eden evlilikte cinsiyet rolü ile geleneksel cinsiyet rolünü benimseyen öğrencilerin bakım davranışlarını uygulama sıklığının azaldığı ve bakım algılarının daha olumsuz olduğu görülmektedir. Kadına pasif ve edilgen, erkeğe aktif ve evin reisi olma gibi rollerin uygun görüldüğü ataerkil bir bakış açısına sahip olan öğrencilerin, bakım davranışları algılarının da olumsuz etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarını olumlu hâle getirme, gelecekteki çalışma yaşamında bakım hizmeti sundukları topluma eşitlikçi tutum sergilemeleri açısından önemlidir. Liu, hemşirelik öğrencilerinin cinsiyet rolü yönelimlerinin bakım davranışlarıyla ve eleştirel düşünme ile ilişkili olduğunu ifade etmiş, öğrencilerin profesyonel bakım davranışlarını geliştirirken cinsiyet rolleri ile ilgili algı ve tutumlarını da göz önünde bulundurmaları gerektiğine dikkat çekmiştir.³⁴

SONUÇ

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışlarına yönelik algılamaları belirlenmiş ve aralarındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin tutumlarının eşitlikçi yönde, bakım davranışları algılamalarının ise iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca; öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet, evlilikte cinsiyet, geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile bakım davranışları arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin ve çalışan hemşirelerin toplumsal

cinsiyete yönelik tutumlarının belirlenmesi, bu tutumlarının bakımlarına nasıl yansıdığını belirlemeye yönelik daha geniş örneklemli yeni araştırmaların yapılması, hemşirelik öğrencilerinin yanı sıra üniversitelerin farklı bölümlerinde eğitim gören gençlerde farkındalık ve duyarlılığın artırılması amacıyla verilen dersler arasına toplumsal cinsiyet konulu dersin de eklenmesi ve toplumsal cinsiyet adıyla öğrenci topluluklarının kurulması, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının tüm kamu kurumlarında yerleştirilmesi ve bu konuda düzenlenecek konferans, seminer, panel etkinliklerinin artırılması yoluyla, toplumun her sosyokültürel kesimindeki bireylerin bilinçlendirilmesi önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: İlknur Gökşin, Saadet Erzincanlı; **Tasarım:** İlknur Gökşin, Saadet Erzincanlı; **Denetleme/Danışmanlık:** İlknur Gökşin, Saadet Erzincanlı; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** İlknur Gökşin, Saadet Erzincanlı; **Analiz ve/veya Yorum:** İlknur Gökşin; **Kaynak Taraması:** İlknur Gökşin; **Makalenin Yazımı:** İlknur Gökşin; **Eleştirel İnceleme:** Saadet Erzincanlı.

KAYNAKLAR

- Özvarış SB. [Gender, women and health]. Hacettepe Tıp Dergisi. 2008;39:168-74.
- Günay G, Bener Ö. [Perception of family life in frame of gender roles of women]. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2011;3:157-71.
- Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. [Development and psychometric properties gender roles attitude scale]. H.U Journal of Education. 2011;40(40):409-20.
- Çelik AS, Pasinlioğlu T, Tan G, Koyuncu H. [Determination of university students' attitudes about gender equality]. FN Hemş Derg. 2013;21(3):181-6.
- Kırık AM, Korkmaz M. [The role of media in gender inequality]. International Journal of Psychiatry and Psychological Researches. 2014;1(1):1-16. [Crossref]
- Öngen B, Aytaç S. [Attitudes of university students regarding to gender roles and relationship with life values]. Journal of Sociological Studies. 2013;48:1-18.
- Balkır ZG. Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. TÜBAKKOM 1. Kadın Avukatlar Kurultayı. Ankara: Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu; 2012. p.68-94.
- Yılmaz FA. [Attitudes to health personnel to gender roles and factors affecting their gender roles]. JAREN. 2019;5(1):40-5. [Crossref]
- Watson J. Nursing: Human science and human care: a theory of nursing. 1st ed. Boston: Jones & Bartlett Publishers; 1999. p.27-75.

10. Watson J. Nursing: Human Science and Human Care. 1st ed. New York: Jones & Bartlett Learning; 2008. p.111.
11. Noel DL. Occupational health nursing practice through the human caring lens. AAOHN J. 2010;58(1):17-24. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
12. Finfgeld-Connett D. Meta-synthesis of caring in nursing. J Clin Nurs. 2008;17(2):196-204. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
13. Busher Betancourt DA. Madeleine Leininger and the Transcultural Theory of nursing. The Downtown Review. 2016;2(1):1-7.
14. Acaroğlu R, Şendir M, Kaya H, Sosyal E. [The effect of individualized nursing care on the patient satisfaction and quality of life]. İ.Ü. FN Hem Derg. 2007;15(59):61-7.
15. Potter PA, Perry AG. Caring in nursing practice. Fundamentals of Nursing. 7th ed. St. Louis: Mosby Elsevier; 2009. p.95-105.
16. Booth K, Kenrick M, Woods S. Nursing knowledge, theory and method revisited. J Adv Nurs. 1997;26(4):804-11. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
17. Birimoğlu C, Ayaz S. [Nursing students' perception of caring behaviors]. Journal of Hacettepe University Faculty of Nursing. 2015;2(3):40-8.
18. Çalişkur A, Demirhan A, Bozkurt S. [Examining the values according to the job areas and demographic variables]. SDÜ İİBF Derg. 2012;17(1):219-36.
19. Karadağlı F. [Students' professional value perception and affecting factors]. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016;9(2):81-91.
20. Schmidt BJ, McArthur EC. Professional nursing values: a concept analysis. Nurs Forum. 2018;53(1):69-75. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
21. Papanastasiou EC, Zembylas M. The effect of attitudes on science achievement: a study conducted among high school pupils in Cyprus. Int Rev Educ. 2002;48(6):469-84. [[Crossref](#)]
22. Tezel A, Gönenç İM, Akgün Ş, Öztaş DK, Altuntaş TY. [Attitudes towards family planning of women and affecting factors]. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;18(3):181-8.
23. Kaya A, Boz İ. The development of the professional values model in nursing. Nurs Ethics. 2019;26(3):914-23. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
24. García-Vega E, Rico R, Fernández P. Sex, gender roles and sexual attitudes in university students. Psicothema. 2017;29(2):178-83. [[PubMed](#)]
25. Zuo X, Lou C, Gao E, Lian Q, Shah IH. Gender role attitudes, awareness and experiences of non-consensual sex among university students in Shanghai, China. Reprod Health. 2018;15(1):49. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
26. Önder ÖR, Yalçın, AS, Göktaş B. [The attitude of the health institutions management depermant students towards social sexual roles]. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2013;2(1):55-78. [[Crossref](#)]
27. Yıldız E, Keçeci O. [The perspectives of students in Ege University Faculty of Sport Sciences regarding gender roles]. Journal of International Social Research. 2016;9(47):986-98. [[Crossref](#)]
28. Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. [Opinions of university students on gender roles]. STED. 2014;23(5):183-9.
29. Çetinkaya SK. [The examinaiton of the relationship between tendency of violence and gender roles attitudes among the university students]. Nesne. 2013;1(2):21-43.
30. Direk N, Irmak B. [Attitudes of medical students towards gender roles at Dokuz Eylül University School of Medicine]. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2017;31(3):121-8. [[Crossref](#)]
31. Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, Sungur MA. [Attitudes of nursing students regarding to gender roles]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2016;16(1):223-42. [[Crossref](#)]
32. Kömürcü N, Yıldız H, Toker E, Karaman ÖE, Koyucu RG, Durmaz A, et al. [Attitudes of nursing and midwifery students about gender roles and perceptions of honor related to women]. Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi. 2016;3(5):1-22. [[Crossref](#)]
33. Mlinar S. First-and third-year student nurses' perceptions of caring behaviours. Nurs Ethics. 2010;17(4):491-500. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
34. Liu NY, Hsu WY, Hung CA, Wu PL, Pai HC. The effect of gender role orientation on student nurses' caring behaviour and critical thinking]. Int J Nurs Stud. 2019;89:18-23. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
35. Chen SY, Chang HC, Pai HC. Caring behaviours directly and indirectly affect nursing students' critical thinking. Scand J Caring Sci. 2018;32(1):197-203. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
36. Turan Z, Aydın Y, Toker E. [Examination on the effect of gender perception of nursing students of "Women's Health and Diseases Nursing Course"]. Journal of Human Sciences. 2017;14(3):2677-87. [[Crossref](#)]
37. Zamanzadeh V, Azimzadeh R, Rahmani A, Valizadeh L. Oncology patients' and professional nurses' perceptions of important nurse caring behaviors. BMC Nurs. 2010;9:10. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
38. Larson PJ. Oncology Patients' and Professional Nurses' Perceptions of Important Nurse Caring Behaviors Dissertation Abstracts International, 42/02, 568-B. University Microfilms No. 81-6511, unpublished dissertation, University Microfilms, University of California, San Francisco; 1981.
39. Eskimez Z, Acaroğlu R. [Validity and reliability of Turkish version of caring assessment questionnaire]. Cukurova Medical Journal. 2019;44(4):1-1. [[Crossref](#)] [[Link](#)]
40. Cetişli NE, Top ED, Işık G. [The gender attitude related rolles of university students who continued or not the gender equality course]. FN Hemş Derg. 2017;25(2):104-10.
41. Adams LY. The conundrum of caring in nursing. Int J Caring Sci. 2016;9(1):1-8.
42. Jiang LL, Ruan H, Xiang XJ, Jia Q. Investigation and analysis of the caring attitude and behaviour of nurses in Shanghai, China. Int J Nurs Pract. 2015;21(4):426-32. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
43. Pai HC, Eng CJ, Ko HL. Effect of caring behavior on disposition toward critical thinking of nursing students. J Prof Nurs. 2013;29(6):423-9. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
44. Chan HS, Chu HY, Yen H, Chou LN. [Effects of a care workshop on caring behaviors as measured by patients and patient satisfaction]. Open J Nurs. 2015;5(2):89-95. [[Crossref](#)]
45. Cerit B, Temelli G. [Examination of professional behaviors according to the gender and grade level in nursing students]. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2018;5(3):164-71. [[Crossref](#)]
46. Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N. [Nursing students' individual and professional values]. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012;15(1):18-26. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]